

Po stopách těšínských knížat Piastovci

Janusz Spyra

Po stopách těšínských knížat - Piastovci

Pergamenová listina
knížete Boleslava I. z
roku 1426 s jeho pečeti

Spojení Těšína a Piastovců trvalo více než pět století. Ve státě prvních Piastovců byl hrad na Zámeckém vrchu sídlem kastelána, jehož úkolem byla obrana jižní hranice státu Polanů. Po rozdělení Slezska mezi členy piastovského rodu těšínská kastelánie se stala součástí Opolsko-Ratibořského knížectví. V této době se na úpatí vrchu vytvořilo podhradí, z něhož se postupně vyvinulo město Těšín. Opolsko-ratibořští Piastovci pečovali mj. o duchovní potřeby obyvatel města, když v 2. pol. 13. stol. založili za jeho hradbami dominikánský klášter. Kolem roku 1290 vzniklo samostatné těšínské knížectví, těšínský zámek se stal sídlem knížecího dvoru Měška I. a Těšín knížecím městem v přímém držení svého vládce. V době Měška I. se město řídilo městským právem převzatým z Lemberka (Lwówek Śląski), vnitřní zřízení Těšína se ale definitivně dotvořilo až s přijetím magdeburského práva v roce 1364. V čele městské správy stál purkmistr a městská rada. V témže roce potvrdil kníže Přemysl I. Nošák městu jeho výsady. Kníže vybíral poplatky od všech kupců a řemeslníků, jakož i od města jako takového. Jeho syn a následovník Boleslav I. udělil v roce 1416 Těšínu tzv. velké privilegium, kterým měšťané získali právo dědit majetek až do čtvrtého kolena a to jak v mužské, tak i v ženské linii, a také právo držby pozemkového majetku. Řemeslníci a cechy byly podřízeny městské radě, bez jejíhož vědomí nikdo nemohl provozovat žádnou řemeslnou a obchodní činnost ve vzdálenost jedné míle od města (mílové právo). Kníže městu potvrdil rovněž vlastnictví vsi Lhota.

Boleslav I. zemřel v roce 1431 a zanechal po sobě čtyři nezletilé syny, jejichž jménem deset let vládl vdova Ofka. V roce 1438 kněžna a její synové prodali městu právo razit mince. V roce 1442 si bratři rozdělili území knížectví, Těšín s okolím připadl Přemyslu II. a Vladislavovi. Těšínské knížectví znovu sjednotil Přemysl II., který své bratry přežil. V roce 1468 udělil Těšínu právo vařit pivo, čímž položil základy pozdějšího městského pivního monopolu. Kazimír II. definitivně obdaroval město výhradním právem vařit a prodávat pivo ve 42 sousedních obcích (v roce 1523) a obdobně tomu bylo i s vinným monopolem. Kníže upravil rovněž systém fungování magistrátu (4 konšelé v čele s purkmistrem a městský písař), bránil měšťany před šlechtou a těšínské řemeslníky před těmi cizími. Pečoval o rozvoj cechů, ale i o zájmy obyčejných obyvatel. Za jeho vlády byl vybudován nový, zděný farní kostel, kterému kníže věnoval varhany a zvony, díky němu vzniklo v roce 1496 nové náměstí a radnice.

Velkých změn se město dočkalo v době knížete Václava Adama, jenž se osobně ujal vlády v roce 1545. Kníže zavedl v Těšínském knížec-

Pohled na Těšín, mědirytina od Matthäuse Meriana z „*Topographiae Bohemiae, Moraviae et Silesiae*“, Frankfurt am Main 1650

Po stopách těšínských knížat Piastovci

Cieszyn 2013

Po stopách těšínských knížat Piastovci

Erb města Těšina z rukopisu „Scuta nobilium ducatus Teschinensis“

Kníže Fridrich Vilém, rytina, 1625

tví reformaci, vyhnal katolické duchovenstvo, konfiskoval církevní majetek. Městu daroval mj. pozemek zrušeného kláštera františkánů observantů (bernardinů) pro potřeby městského špitálu. Když v roce 1552 shořel hrad a město, kníže odpustil těšínským měšťanům na 12 let daně. V roce 1573 vydal další nařízení, které upravovalo práci městské rady a magistrátu. Prikázal měšťanům mimo jiné, aby na věžích, u bran města a na městských hradbách konali službu strážní, jejichž úkolem bylo varovat před požárem. Také usiloval o uspořádání náboženského a duchovního života svých poddaných, ovšem na druhé straně žil nad poměry a za jeho dluhy se muselo zaručovat město.

Po smrti Adama Václava se stala v roce 1579 regentkou jeho druhá žena Kateřina Sidonie, matka po smrti knížete narozeného syna, Adama Václava. Na její přímělu v roce 1581 císař Rudolf II. udělil Těšínu právo pořádat čtvrtý trh na den sv. Jiří, v roce 1585 kněžna darovala městu pozemek na hřbitov pro oběti moru. Avšak město bylo stále zadluženější a mnoho domů zůstávalo opuštěných. Magistrát zahájil výprodej dřívě zakoupeného majetku, mj. rybníky u městečka Strumieň, v roce 1583 potom kněžna dovolila za úplaty 5 tisíc zlotých šenkování vína zvláštnímu „vinařskému bratrstvu“.

V roce 1595 se Adam Václav osobně ujal vlády. V roce 1598 potvrdil těšínským měšťanům jejich privilegia, také jim ale prikázal, aby po věčné časy zůstali věrní evangelické víře. Avšak již koncem roku 1609 Adam Václav konvertoval k římskému katolictví, vrátil řádový majetek a vyhnal protestantské kazatele. K podobnému kroku začal nutit i těšínské měšťany, avšak v rukou protestantů ponechal kostelík sv. Trojice. Nástupcem v roce 1617 zemřelého knížete Adama Václava se stal jeho nezletilý syn Fridrich Vilém. Po vypuknutí třicetileté války městská rada, v níž převládli protestanti, odstranila násilím katolického faráře a vzala katolíkům kostely v Těšíně. Po porážce protestantů na Bílé Hoře je museli vrátit a magistrát byl potrestán vysokou pokutou 1000 dukátů. Moc se na krátký okamžik vrátila do rukou protestantů v roce 1622, když město a zámek obsadil kníže Jan Jiří Krnovský. Když se kníže Fridrich Vilém osobně v roce 1624 ujal vlády, vypudil protestantské duchovní a potrestal členy městské rady. Avšak následujícího roku zemřel během tažení do Nizozemí, kam se vydal bojovat s protestanty.

Fridrich Vilém byl posledním mužským potomkem těšínské linie Piastovců. V testamentu odkázal knížectví své sestře Alžbětě Lukrécii, s čímž česká koruna – od 14. století lenní vrchnost těšínského knížectví – souhlasila teprve po několika letech. Vládu mohla spravovat v Těšíně, avšak bez

Kníže Adam Václav, rytina

práva předat ji dětem z manželství s knížetem Gundakarem z Liechtenštejna. Její panování připadlo na dobu třicetileté války, kdy vojenské oddíly obou válčících stran přicházely až k Těšínu. V roce 1626 obsadilo město dánské vojsko, které znovu přivedlo zpět protestantské pastory. V roce 1629 kněžna byla prinucena vydat Náboženský statut, který zakazoval přijímat protestanty do městských a cechovních úřadů. Odpovědí byl exodus velkého počtu protestantských obyvatel Těšina. Následkem emigrace, války a náказы zůstala téměř polovina domů ve městě prázdná. Na druhé straně potvrzovala kněžna městské výsady (1626) a cechovní privilegia. I přes platné císařské zákazy, pro získání peněžní hotovosti kněžna zvyšovala množství ražené mince v mincovnách v Skočově a v Těšíně a židům pronajala výběr mýta v knížectví. V roce 1631 se v Těšíně usídlil Jakub Singer, který se stal jedním z kněžninych důvěrníků.

Vojenské oddíly obsadily Těšín ještě několikrát. V roce 1645 město obsadil švédský oddíl. Po několikátýdenním obléhání zámku císařskými vojsky na jaře následujícího roku se z rezidence těšínských Piastovců stala úplná zřícenina. Poslední léta svého života strávila kněžna v provizorním sídle na rohu těšínského náměstí a současné ul. Szersznika, kde také 19. května 1653 zemřela. Po vyměření těšínské linie Piastovců připadlo Těšínské knížectví jako odumřelé České koruně neboli Habsburkům.

Objektem, který je s dynastií Piastovců svázán nejtěsněji, je těšínský zámek situovaný na Zámeckém vrchu. Proto také musí prohlídka piastovských památek v Těšíně začínat právě u něj.

I. - Piastovský (horní) hrad na Zámeckém vrchu

Po období, kdy patřilo hradiště v Těšíně Velké Moravě a českému knížectví, se kolem roku 990 stalo součástí státu Piastovců. Spravoval je kastelán. Hradiště bylo opevněno dřevohliněnými valy, postupně byly budovány zděné stavby: rotunda sv. Mikuláše, okrouhlá věž, která mohla sloužit jako poslední útočiště obránců hradu. Intenzivní výstavba začala na Zámeckém vrchu ve chvíli, kdy se hrad stal sídlem piastovských vládců. V době Kazimíra I. a Přemysla I. Nošáka vznikl zděný zámek opevněný hradbami. Přemysl I. zaměstnával na stavbě zámku umělce z pražské sochařské dílny Petra Parléře. Reprezentační sály byly vyzdobeny mj. dlaždicemi s latinskými nápisy a se jménem knížete Přemysla. V oknech byly osazeny barevné skleněné tabulky s erbem těšínských Piastovců. Celek doplňovaly hospodářské prostory. Tzv. horní hrad byl opevněný trojitými hradbami s baštami. Přístup k bráně hájila mohutná branská věž o průměru téměř 10 metrů a tloušťce zdi 3,4 m. O něco níže stál dolní hrad, ve kterém se nacházely místnosti pro služebnictvo a hospodářské prostory, stáje a také zbrojnice. Těšínský hrad v době své největší slávy dokázal pojmut až dva tisíce polských a tři sta českých rytířů, kteří v roce 1454 tvořili průvod snoubenky polského krále Kazimíra Jagellonského, Alžběty Habsbur-

Tolar kněžny Alžběty Lukrécie, 1650

Po stopách těšínských knížat Piastovci

Lovecký zámek, stav z roku 2006

ské. Další investice byly provedeny v době knížete Kazimíra II. Hrad byl poničen požáry v letech 1484, 1520 a 1603, avšak vojenskou funkci plnil pouze za třicetileté války, kdy jej několikrát obsadily různé vojenské oddíly. Nejhorší následky pro hrad zanechalo jeho obsazení švédským vojskem v roce 1645 a následné obléhání habsburskými silami na jaře roku 1646.

V důsledku několikadenního ostřelování a podkopávání hradeb byl hrad zničen, ještě než se Švédové rozhodli vzdát. Kněžna Alžběta Lukrécie v něm již nesídlila, také nedisponovala prostředky na jeho rekonstrukci. O to méně se o něj zajímali noví vládci - Habsburkové. Do hradu bylo umístěno sídlo správy habsburského majetku, tzv. Těšínské komory, která využila zbytky hradní budovy pro vybudování hospodářských objektů. Teprve ve 30. letech 19. století arcivévoda Karel Habsburský přestavěl hrad na letní rezidenci. Byly strženy zbytky horního hradu, s výjimkou Piastovské věže a rotundy sv. Mikuláše, která byla stylově uzpůsobena klasicistní architektuře Loveckého zámku, postaveného podle projektu známého vídeňského architekta Józefa Kornhäusla. Povrch Zámeckého vrchu byl zplanýrován a vznikl na něm romantický park. Poslední stavební projekt byl realizován v roce 1914, kdy na místě, kde stála obranná věž, vznikla umělá zřícenina.

Z původního gotického hradu těšínských Piastovců se v celku dochovala pouze rotunda sv. Mikuláše a Piastovská věž. Jiné části hradu jsou postupně rekonstruovány a alespoň částečně obnovovány pro potomky, jako např. obranná nebo branská věž. Částečně se dochovaly základy dřívějšího hradního opevnění.

II. - Románská rotunda sv. Mikuláše

Z původního gotického hradu těšínských Piastovců se v celku dochovala pouze rotunda sv. Mikuláše a Piastovská věž. Rotunda je nejstarším zděným sakrálním objektem na území Těšínského Slezska. Byla vybudována v 11. století. Tvoří ji loď na kruhovém půdoryse a z východní strany připojená půlkruhová apside. Na západní straně lodi je empora, která se opírá o tři arkádové sloupy. Rotunda plnila funkci hradní kaple, ale sloužila i obyvatelům podhradí. Po vybudování zděného gotického hradu byla úroveň podlahy navýšena o dva metry a románská okna v apsidě byla nahrazena okny gotickými.

V dobách, kdy v Těšínském knížectví bylo vládnoucím náboženstvím luteránství, o kapli pečovali evangeličtí pastoři a kazatelé v knížecích službách. Po vymření piastovské dynastie v roce 1653 rotunda přišla o funkci hradní kaple, pouze dva krát v roce v den sv. Mikuláše a na sv. Václava se v ní konaly bohoslužby. V dalším období sloužila jako sklad nástrojů nezbytných ke konání tzv. božích soudů a sporadicky i zbraní. Při přestavbě hradu v letech 1838-40 byla rotunda do poloviny zasypana, horní část byla obezděna cihlami, průčelí získalo klasicistní vzhled, stylově přizpůsobený architektuře nového zámku.

Rotunda, fot. z roku 2006

Piastovská věž a hradní kaple, dřevoryt od S. Münstera z „Cosmographia universa“, Basel 1541

Teprve za druhé světové války odhalili němečtí archeologové původní úroveň podlahy a začali odstraňovat vnější omítky. Rekonstrukce, která rotundě navracela původní, románský ráz, byla dokončena v letech 1947-55. Byla odhalena původní okna, oltářní menza a pozůstatky podlahy, byla rekonstruována empora. Od 90. let 20. století se v rotundě znovu konají bohoslužby v den svátku patrona kaple sv. Mikuláše.

Rekonstrukce obranné věže, fot. z roku 2004

III. - Obranná věž

Obranná věž, která mohla sloužit jako poslední útočiště obránců hradu, byla vztyčena v 13. století na kruhovém půdoryse a původně dosahovala do výše nejméně 25 metrů a tloušťky zdí 4,2 metru. Užitený prostor tvoří sotva 3 metry průměru. Věž sloužila jako útočiště, když nepřítel prolomil opevnění. Při odpovídajících zásobách pitné vody, potravin a zbraní byla po určitou dobu ve věži možná obrana až do příchodu pomoci.

IV. - Piastovská věž

Piastovská věž, postavená v 2. pol. 14. století, představovala nejvýznamnější prvek obranného systému těšínského hradu. Kamenná věž na čtvercovém půdoryse je vysoká téměř 30 metrů a tvoří ji čtyři hlavní části. Podzemní část sloužila v minulosti jako kobka, dolní je vysoká 10 metrů a měla hospodářskou funkci. Střední část, vysoká 15 metrů, byla nepochybně obytná. Nejvýše položená část Piastovské věže byla přizpůsobena vojenským účelům, což zajišťovalo podsebití a obranné cimbuří (kreneláž). Uvnitř je Piastovská věž rozdělena do sedmi podlaží, propojených kamennými (v dolní části) a dřevěnými schody. Tloušťka zdiva je v dolní části 2,5 metru, nahoře potom 1,5 metru. Přisun světla zajišťovala úzká okna, v rozích byly umístěny čtyři piastovské erby od sochaře z pražské dílny Petra Parléře.

Po 120 kamenných a dřevěných schodech vystoupáme na vyhlídkovou terasu, která se v současnosti nachází v nejvyšším patře Piastovské věže. Z ní je výhled na objekty v Těšíně související s dějinami Piastovců a v nichž se dochovaly památky z piastovské doby. Určitě stojí za návštěvu. Patří k nim: kostel sv. Jiří, který je dostupný výtahem umístěným pod Slezským zámekem umění a podnikání, anebo pěšky, vydáme-li se od hlavního vstupu do zámku směrem doleva po ul. Zamkowa.

Piastovská věž, fot. z roku 2006

Po stopách těšínských knížat Piastovci

V. – Farní kostel sv. Jiří

Jeho počátky sahají do středověku, kdy byl založen jako kaple u městského špitálu. Špitál, v podstatě útulek pro chudé, nemocné a staré obyvatele Těšína, byl městskou institucí mimo jiné podporovanou i těšínskými knížaty.

Například po zrušení kláštera františkánů observantů daroval kníže Václav Adam v roce 1545 městu pozemek a budovy kláštera pro potřeby špitálu. Piastovce připomíná do současnosti dochovaný svorník s piastovskou orlicí presbytáři kostela sv. Jiří. Později byl kostel mnohokrát přestavovaný.

Farní kostel sv. Jiří

Vydáme se zpět po ul. Zamkowa a za kolejemi zahneme doleva do ul. Michejdy. Na místě, kde se rozšiřuje do náměstí Pl. ks. Londžina, vlevo před klášterem Milosrdných bratří spatříme:

VI. – Kostel sv. Trojice

Pozdně gotický kostel Sv. Trojice s renesančními prvky byl vybudován v roce 1594 na místě dřívější dřevěné hřbitovní kaple, která byla vztyčena u hřbitova morových obětí v roce 1585. V roce 1609 po restauraci katolictví jako vládnoucího vyznání těšínská knížata ponechala hřbitovní kapli k užívání protestantům (do 1654). Na věži dostavěné v roce 1864 se do současnosti z původního vybavení kostelíku dochoval zvon z roku 1641 nesoucí erb a nápis připomínající poslední těšínskou kněžnu Alžbětu Lukrécii.

Od kostela sv. Trojice hledíme již přímo na těšínskou radnici a náměstí, na které se dostaneme po krátké ul. J. Matejki. Nejvýznamnějšími objekty spjatými s piastovskou dynastií na náměstí jsou těšínská radnice a tzv. knížecí domy na rohu ul. Szersznika.

VII. – Knižecí domy (na rohu Rynku 18 a ul. Szersznika 1-3)

Za třicetileté války muse-la kněžna Alžběta Lukrécie mnohokrát opouštět těšínský zámek. V letech 1640-41 zakoupila od těšínských měšťanů tři domy na náměstí a později ještě jeden. Po zničení zámku při obléhání v roce 1646 se přestěhovala do těchto domů a setrvala v nich až do své smrti. Rezidence měla soukromý ráz, avšak byla vyzdobena mj. dlaždicemi s motivem piastovské orlice, písmeny „EL HZT“ („Elisabeth Lukretia Herzogin zu Teschen“) a letopočtem 1648. Po její smrti domy přešly do vlastnictví císaře, který je daroval jezuitům. Od roku 1802 bylo v jednom z nich umístěno muzeum a knihovna Jana Leopolda Šeršníka.

Domy na náměstí, kresba po 1789

Podlahová dlaždice z roku 1648

VIII. – Radnice

Původní těšínská radnice se nacházela poblíž tehdejšího centra starého Těšína v okolí farního kostela. Rozhodnutí knížete Kazimíra II. z roku 1496 umožnilo měšťanům postavit novou radnici, která se stala sídlem městské správy a také ševcovského a pekařského cechu, nepochybně v něm sídlil i městský soud a váha. Radnice měla věž s hodinami, avšak v roce 1522 vyhořela. Byla obnovena jako zděná, s dřevěnou věží, průčelí bylo zdůrazněno arkádovým podloubím. Stejně jako celé město byla v době třicetileté války poškozena, rekonstrukce se dočkala až v roce 1661. Pozůstatkem po původním objektu je chodba s křížovou klenbou nesená kamenným sloupem. V pozdější době byla na radnici utvořena zbrojnice, v níž visel mj. portrét posledního těšínského Piastovce, knížete Fridricha Viléma. (Prohlídka expozice „Dějiny radnice“ a zasedacího sálu pouze s průvodcem).

Radnice, fot. z roku 2005

Průchodem přes radnici (ul. Ratuszowa) nebo od hlavního vstupu směrem k náměstí Pl. św. Krzyża se dostaneme k nejvýznamnějšímu katolickému chrámu v Těšíně, farnímu kostelu sv. Maří Magdalény. Kostel je jediným pozůstatkem po někdejší dominikánské klášter, který na tomto místě existoval od 13. st. do konce 18. stol.

IX. – Farní kostel sv. Maří Magdalény (dříve dominikánský)

Farní kostel sv. Maří Magdalény byl v současné podobě vybudován na přelomu 18. a 19. stol., avšak vznikl o několik staletí dříve jako kostel kláštera dominikánů. Teprve po požáru v roce 1789 se stal sídlem těšínské farnosti, která sem byla přenesena z původního farního kostela sv. Maří Magdalény stojícího na místě dnešního divadla. Prameny se o něm poprvé zmiňují v roce 1265, ale zcela jistě je starší. Zpočátku byl dřevěný, bylo v něm umístěno několik kaplí a působila při něm také náboženská bratrstva, např. bratrstvo Božího Těla. V roce 1519 byla dokončena výstavba nového zděného kostela. Kostel byl dlouhý 34 metrů, tvořila jej loď s boční kruchtou a chór s jedním klenebním polem, z vnějšku jej zajišťovaly opěrné pilíře. Vešlo se do něj až 1300 věřících. Když bylo v Těšínském knížectví zavedeno protestantství jako vládnoucí náboženství, kostel převzali evangelíci. Těšínské pastory vydržovala městská rada. Po roce 1609 kníže Adam Václav odňal protestantům kostel, avšak evangelíci se několikrát pokusili o znovuzískání farního kostela. Úspěšní byli v letech 1619, 1622 a v roce 1626, ale pouze krátce. Definitivně byl kostel vložen do rukou katolíků v době vlády kněžny Alžběty Lukrécie. Původní pozdně gotický inventář kostela byl v 2. pol. 17. stol. nahra-

Farní kostel sv. Maří Magdalény, fot. z roku 2007

Po stopách těšínských knížat Piastovci

zen barokním, což bylo v roce 1666 zdůrazněno vybudováním nového hlavního oltáře. Autorem byl původem lužický sochař Ferdinand Zacharias Schwabenheim. Kostel vyhořel společně s celým městem dne 6. května 1789 a město se rozhodlo, že jej neobnoví. Sídlo farnosti i s jejím zasvěcením bylo přeneseno do někdejšího dominikánského kostela.

Také kostel u kláštera dominikánů měl středověké kořeny. Klášter vznikl ve 2. pol. 13. stol., jeho zakladatelkou byla pravděpodobně Eufemie, žena opolsko-ratibořského knížete Vladislava. Těšínský konvent dominikánů od začátku spoléhal na štedrost knížat, kteří jej obdarovali například statkem u Těšína a později i vesnicí Krasna. Z tohoto důvodu dominikánský kostel Narození Panny Marie plnil funkci pohřebiště těšínských knížat. Klášter tvořil celý komplex, kromě kostela byly jeho součástí klášterní budovy soustředěné kolem rajské zahrady a hospodářské budovy. Kostel zaujímal původně plochu pozdější příčné lodi (transeptu), později byl rozšířen. Nakonec byl ze severní strany přistavěn chór pro řeholníky, z jihu menší loď pro laiky a původní kostel se tak stal příčnou lodí. Po přebudování dosahovala délka chrámu 53 metrů, šířka 9,5 metrů a transept měřil přes 20 metrů. Jednoduchou fasádu kostela zdůrazňoval výrazný portál.

Působení dominikánského řádu v Těšíně bylo přerušeno zavedením reformace v Těšínském knížectví kolem roku 1545, jejich kostel využívali protestanti jako druhý městský kostel, v němž se konala kázání zpravidla v němčině. Po roce 1609 byl klášter s kostelem navrácen dominikánům, získali zpět i statky ve vesnicích Mnisztwo a Krasna. Po vymření dynastie Piastovců dominikáni spoléhali na podporu šlechty a těšínských měšťanů. Při kostele existovalo rovněž růžencové bratrstvo a arcibratrstvo sv. Kříže. V roce 1789 při velkém požáru Těšína shořelo téměř celé město včetně farního a dominikánského kostela. Město se rozhodlo obnovit méně poničený dominikánský kostel a přesunout do něj farní kostel, naproti tomu konvent dominikánů byl zrušen. Z dominikánského kostela se v ramenou příčné lodi fragmentárně dochovaly gotické přízvední pilíře z přelomu 13. a 14. stol. a několik gotických portálů.

V nice v boční stěně presbytáře se dochoval také náhrobní pomník piastovského knížete. Socha pochází z přelomu 14. a 15. stol. a její autor byl spojený s parlérovskou dílnou. Pravděpodobně znázorňuje knížete Přemysla I. Nošáka, který byl jedním z dobrodinců kostela, mj. zde zřídil kapli sv. Ondřeje. Krypta předků knížete Přemysla byla vybudována v presbytáři, hned u oltáře (nyní v boční lodi). Následkem celkové přestavby kostela na přelomu 18. a 19. stol. byly původní krypty zničeny. Archeologický průzkum z roku 1934 prokázal existenci velkého počtu vzájemně nesouvisejících pohřebních krypt v podzemí kostela. Avšak stav dochování objevených ostatků neumožňoval ztotožnění žádné krypty s hrobkami těšínských Piastovců.

Vracíme se na ná-

Náhrobek knížete Přemysla I. Nošáka, přel. 14. a 15. stol., fot. z období 2. světové války

Gotický portál kaple sv. Melchiora Grodzickiego, fot. z roku 2006

Těšínská Madona

městí a vydáme se po ul. Regera ležící hned u radnice, směrem k Larischovu paláci. V budově z přelomu 18. a 19. stol., zvané také Demlířův dům, od roku 1931 sídlí Muzeum Těšínského Slezska. Vstup do muzea je přes Park Pokoju.

X. - Muzeum Těšínského Slezska

Největší soubor mobilních památek souvisejících s těšínskými Piastovci se nachází ve sbírkách Muzea Těšínského Slezska a je součástí stále muzejní expozice. Nejznámější je Těšínská Madona vytesána z pískovce, která byla objevena teprve v roce 2000. Je to socha Madony s dítětem v téměř životní velikosti (123 cm). Znázorňuje Pannu Marii jako královnu nebes a druhou Evu. Patří k okruhu soch vytvořených podle zásad tzv. nového realizmu, který se rozvíjel na dvoře císaře Karla IV. v tvorbě nejslavnějšího sochaře tohoto století Petra Parlěře. Iniciátorem vzniku sochy byl těšínský kníže Přemysl I. Nošák, který po dlouhá léta působil na pražském dvoře. Původně se nacházela v jednom z těšínských chrámů, na začátku 18. století stála na sloupu před těšínským zámkem, v roce 1844 byla přemístěna na Sary Targ. V důsledku velkého množství přemalby byla považována za nevýznamnou sádrovou sošku. Teprve při restaurování v roce 2000 se ukázalo, že to je gotická socha z 2. pol. 14. století. Těšínská Madona vznikla kol. 1368-69 zde na místě a byla vytesána z pískovce z místního kamenolomu (z lokalit Brenna nebo Řeka). Tvůrcem Těšínské Madony byl sochař z dílny Petra Parlěře, autora některých nejvýznamnějších soch v katedrále sv. Víta v Praze, velmi podobných Těšínské Madoně. Kromě sochy Madony si lze prohlédnout originální kamenný erb těšínských Piastovců, který zdobil původně nároží Piastovské věže, kamenný nápis knížete Fridricha Viléma z roku 1624 a obrazy pocházející z různých kostelů z Těšínského Slezska z piastovského období.

V tzv. Piastovském sále jsou vystaveny numismatické předměty z mincoven v Těšíně a ve Skočově z doby od 14. stol. do pol. 17. stol. K vidění jsou jak knížecí ražby, tak i drobné mince, které razilo město Těšín v 15. století s typickým unciálním písmenem „T“. Ve vitrínách se nachází archeologický materiál ze Zámeckého vrchu, umělecké památky a relikvy z různých sakrálních objektů v Těšíně nebo části původního inventáře sálů v knížecím zámku (např. keramické dlaždice s motivem těšínského erbu a jménem těšínského knížete Přemysla a skleněná tabulky s těšínským erbem a letopočtem „1611“). Nejpůsobivější jsou exponáty spojené se smrtí knížete Adama Václava. Jedná se o reprezentační portrét znázorňující knížete v kyrsu, s kordem zavěšeným u levého boku a atlasový prapor těšínského knížectví z roku 1605 o rozměrech 160x240 cm.

Muzeum Těšínského Slezska

Okenní bucna s erbem těšínského knížete, 1611

Po stopách těšínských knížat Piastovci

Kníže Adam Václav,
P. Brygierski, začátek
18. stol.

Kabinet Alžběty
Lukrécie, 17. stol.

Prapor sloužil jako válečná korouhev knížete, který byl roku 1605 jmenován velitelem slezských vojsk bojujících s protihabsburskými povstanci Štěpána Bočkaje v Uhrách.

Kvůli odlišení od svých polských bratřanců používajících bílou orlici na červeném pozadí, erb těšínských Piastovců tvořila zlatá orlice na modrém pozadí. Působivý je rovněž malý sekretář v podobě kabinetu, který patřil Alžbětě Lukrécie. Kabinet sestává z 55 různě velkých zásuvek vykládaných tzv. zříceninovým mramorem (Ruinemarmor), zvláštním druhem mramoru, vyskytujícím se pouze v Itálii a Rakousku, jehož žilkování a zbarvení vytvářejí iluzi krajiny se zříceninou. Nábytek tohoto typu se vyráběl v Čechách, Rakousku a v jižním Německu v 2. a 3. čtvrtině 17. století.

Z muzea se vydáme přes Park Pokoju doprava po ul. Limanowskiego, následně za budovou Gymnázia A. Osuchowskiego zahneme doleva a u pomníku P. Stalmacha znovu doprava, dolů po ul. 3 Maja. Zde, v jejím ohybu trůní na soaahu tyčícím se nad Mostem přátelství pomník založitele těšínského knížectví Měška I.

XI. - Pomník těšínského knížete Měška I.

Pomník těšínského knížete Měška I. byl odhalen 21. června 1931 na místě, kde stál pomník císaře Františka Josefa I. z roku 1908. Autorem pomníku Měška I. byl známý krakovský sochař Jan Raszka, jenž se narodil v Ropici. Postava Měška je komponována tak, aby vznikl dojem postavy hledící z vrchu do dále, až za hranice své země, držící v ruce mohutný meč, který má varovat výbojně sousedy. w dal, aż poza granice swego kraju, ściskając rękami potężny miecz, ostrzegając zaborczych sąsiadów.

- I. - Piastovský (horní) hrad na Zámeckém vrchu
- II. - Románská rotunda sv. Mikuláše
- III. - Obranná věž
- IV. - Piastovská věž
- V. - Farní kostel sv. Jiří
- VI. - Kostel sv. Trojice
- VII. - Knížecí domy (na rohu Rynku 18 a ul. Szersznika 1-3)
- VIII. - Radnice
- IX. - Farní kostel sv. Maří Magdalény (dříve dominikánský)
- X. - Muzeum Těšínského Slezska
- XI. - Pomník těšínského knížete Měška I.

Text: Janusz Spyra
Redakce a výběr reprodukcí: Renata Karpińska
Překlad do češtiny Jan Baron
Grafická úprava: Tomasz Matysiak
Fotografie: Renata Karpińska, Paweł Halama, Joanna Rzepka.
V publikaci byly použity fotografie, dokumenty a exponáty ze sbírek:
- Muzeum Těšínského Slezska;
- Státního archivu v Katovicích, pobočky v Těšíně

Vydavatel:
Wydział Kultury i Turystyki,
Urząd Miejski, Rynek 1, 43-400 Cieszyn,
tel. 33 4794 240,
promocja@um.cieszyn.pl
www.cieszyn.pl

i Cieszyńskie Centrum Informacji
Rynek 1, 43-400 Cieszyn
tel. +48 033 4794 248-9
mci@um.cieszyn.pl
www.cieszyn.pl

i Informacja Turystyczna
ul. Zamkowa 3 a, b, c,
43-400 Cieszyn
tel. +48 033 851 08 21
info@zamekcieszyn.pl
www.zamekcieszyn.pl